

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 497/2023-11

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátskou kanceláriou Weis & Partners, s. r. o., Priemyselná 1/A, Bratislava, IČO 47 234 776, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Cdo/10/2022 z 27. februára 2023, rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 16Co/13/2020-361 z 9. júna 2021 a rozsudku Okresného súdu Trenčín č. k. 23C/236/2016 z 24. júla 2019 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 29. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv vlastníť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podnikat' podľa čl. 35 ústavy, práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4Cdo/10/2022 z 27. februára 2023, rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 16Co/13/2020-361 z 9. júna 2021 a rozsudku Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) č. k. 23C/236/2016 z 24. júla 2019. Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň ústavnému súdu navrhol zaviazat' najvyšší súd na úhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že žalobca podal 10. augusta 2016 žalobu vedenú na okresnom súde pod sp. zn. 23C/236/2016 proti sťažovateľovi ako žalovanému a žalovanej, ktorou sa domáhal, aby mu žalovaní spoločne a nerozdielne zaplatili sumu 3 858,38 eur spolu s príslušenstvom. Z odôvodnenia žaloby vyplýva, že žalobca uzavrel 4. novembra 2004 zmluvu so [REDAKOVANÉ], na základe ktorej mu bol poskytnutý úver v sume

1 220 000 Sk, ktorý mal splácať v mesačných splátkach v období od 20. decembra 2004 do 20. januára 2031. Následne bola medzi sporovými stranami ústne uzavretá zmluva o pôžičke, na základe ktorej žalobca žalovaným poskytol sumu 1 220 000 Sk pre účely dostavby rodinného domu ešte počas trvania manželstva žalovaných. V októbri 2012 žalovaní prestali pôžičku splácať. Nezaplatené splátky splatné za jednotlivé po sebe nasledujúce obdobia boli taktiež predmetom konania vedeného pod sp. zn. 26C/35/2015. V preskúmanom konaní si žalobca uplatnil nezaplatené splátky splatné od 19. marca 2015 do 19. júla 2016 s ich príslušenstvom.

3. Po vykonanom dokazovaní bolo v preskúmanom konaní rozhodnuté rozsudkom okresného súdu, v ktorom tento súd svojím prvým výrokom vzájomnú žalobu sťažovateľa proti žalobcovi vylúčil na samostatné konanie, druhým výrokom zaviazal žalovaného na uhradenie sumy 3858,38 eur s príslušenstvom, tretím výrokom vo zvyšnej časti žalobu zamietol, štvrtým výrokom priznal žalobcovi nárok na náhradu trov konania proti sťažovateľovi v rozsahu 100 % a piatym výrokom priznal žalovanej nárok na náhradu trov konania proti žalobcovi v rozsahu 100 %. Okresný súd uzavrel, že nedošlo k preukázaniu skutočnosti, že žalovaná bola zmluvnou stranou ústne uzavretej zmluvy o pôžičke medzi žalobcom a sťažovateľom a zároveň pri nej nepripadal do úvahy ani vznik záväzku uhradiť dotknutú pôžičku zo zákona.

4. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie. Rozsudkom krajského súdu bol rozsudok okresného súdu vo výrokoch II a IV potvrdený, zároveň bolo odvolanie sťažovateľa proti výrokom I, III a V odmietnuté a žalobcovi bol priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu. Krajský súd sa plne stotožnil so skutkovými a právnymi závermi rozsudku okresného súdu a doplnil, že pokiaľ si jeden z manželov požičia od inej osoby peniaze a v zmluve o pôžičke vystupuje ako dlžník, je z tohto zmluvného vzťahu zaviazaný a oprávnený len ten z manželov, ktorý ju uzavrel. S odvolaním sa na judikatúru (rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 4Cdo 28/2019) konštatoval, že samotný záväzok jedného z manželov sa netransformuje na spoločný záväzok obidvoch manželov vo vzťahu k veriteľovi bez preukázania existencie podstatných náležitostí zmluvy o pôžičke v zmysle § 657 Občianskeho zákonníka aj v prípade druhého z manželov. K záväzku manžela, ktorý získané finančné prostriedky zadovážil a vynaložil ich podľa neho na spoločný majetok zo svojho, sa podľa krajského súdu prihliadne pri vysporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

5. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktoré odôvodnil § 420 písm. f) a § 421 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Uznesením najvyššieho súdu bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté a zároveň bol žalobcovi priznaný nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

6. Žalobca uplatnil svoj nárok na sumu 3289,66 eur s prísl. z tej istej zmluvy o pôžičke, avšak za rôzne časové obdobie aj v ďalšom konaní ukončenom platobným rozkazom č. k. 11Ro/102/2014 z 26. mája 2014, ktorý nadobudol právoplatnosť, t. j. žalovaní boli v ňom na plnenie zaviazaní spoločne a nerozdielne.

7. V samostatnom upomínacom konaní vedenom pod sp. zn. 16Up/453/2021 si žalobca z rovnakého titulu uplatnil sumu 2 030,58 eur s príslušenstvom, avšak vydaný platobný rozkaz nadobudol právoplatnosť iba voči sťažovateľovi, pretože žalovaná podala proti nemu odpor.

8. Ďalší nárok vo výške 2122,56 eur z rovnakého titulu si žalobca uplatnil voči žalovaným aj v upomínacom konaní vedenom pod sp. zn. 16Up/282/2023.

II.

Argumentácia sťažovateľa

9. Proti napadnutým rozhodnutiam podal sťažovateľ v tejto veci preskúmanú ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Žalobca inicioval na okresnom súde päť sporov vedených pod sp. zn. 11Ro/102/2014, 23C/236/2016, 15C/5/2019, 26Up/453/2021, 16Up/282/2023, v ktorých vždy žaloval spoločne a nerozdielne žalovaných na základe tej istej zmluvy o pôžičke. Voči žalovanej dokonca existuje právoplatný platobný rozkaz č. k. 11Ro102/2014 z 26. mája 2014 (na základe ktorého bola zaviazaná spoločne a nerozdielne so sťažovateľom uhradiť uplatnený nárok z titulu dotknutej zmluvy o pôžičke). Z uvedeného vyplýva existencia dvoch odlišných právnych záverov súdov o tej istej skutočnosti. V konaní sp. zn. 11Ro/102/2014 okresný súd vydaným platobným rozkazom, ktorý sa voči sťažovateľovi i žalovanej stal právoplatný, založil svoje rozhodnutie na závere o pasívnej solidarite na strane oboch žalovaných, v preskúmanej veci však už okresný súd ustálili ako dlžníka zaviazaného z uzavretej zmluvy o pôžičke výlučne sťažovateľa, hoci v oboch spomínaných konaniach išlo o vrátenie tej istej pôžičky s rozdielom spočívajúcim iba v čase, za ktorý došlo k uplatneniu nárokov.

b) Sama žalovaná na pojednávaní súhlasila s úhradou istiny a príslušenstva pôžičky tak, ako boli zažalované, t. j. spoločne a nerozdielne, čoho dôkazom je zápisnica o pojednávaní uskutočnenom 24. júla 2019. Z uvedenej zápisnice vyplýva, že žalovaná uznala časť uplatneného nároku a nesúhlasila iba s úhradou trov právneho zastúpenia. Nerešpektovaním vyjadrenia žalovanej o jej ochote splácať pôžičku došlo k svojvoľnému postupu zo strany vo veci konajúcich súdov.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie označených práv napadnutými rozhodnutiami, ktorými vo veci konajúce súdy mali nesprávne posúdiť ponajprv charakter záväzku vzniknutého na základe zmluvy o pôžičke uzavretej medzi sporovými stranami a v spojení s ním taktiež otázku pasívnej legitímácie žalovanej. V súvislosti s tvrdením nesprávneho právneho záveru týkajúceho sa charakteru záväzku vzniknutého medzi sporovými stranami sťažovateľ poukazuje na platobný rozkaz vydaný v inom konaní, ktorým boli zaviazaní na úhradu záväzku vyplývajúceho z toho istého titulu obaja žalovaní, a taktiež na vyhlásenie žalovanej o jej ochote splácať uvedený záväzok.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv rozsudkom okresného súdu:

11. V prípadoch, ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže (mohol) domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07, I. ÚS 1/2017).

12. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnutý rozsudok okresného súdu bol v zmysle príslušných zákonných ustanovení preskúmaný v rámci odvolacieho konania pred krajským súdom, uplatňujúc princíp subsidiarity, ktorý vyplýva z čl. 127 ods. 1 ústavy, ústavný súd konštatuje absenciu svojej právomoci napadnutý rozsudok okresného súdu preskúmať.

13. Vzhľadom na už uvádzané skutočnosti ústavný súd v tejto časti ústavnú sťažnosť smerujúcu proti napadnutému rozsudku okresného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv rozsudkom krajského súdu:

14. Argumentácia sťažovateľa sa vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu zameriava na jeho ústavnú neudržateľnosť pre nedostatočnosť dôvodov. Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľ predmetné námietky subsumovateľné pod vadu zmätočnosti spočívajúcu v porušení práva na spravodlivý proces vzniesol aj v dovolaní smerujúcom proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) a § 421 CSP.

15. Keďže v rámci uplatnenej dovolacej právomoci sa najvyšší súd so sťažovateľom vznesenými dovolaciami námietkami vecne zaoberal a rozhodol o nich, uvedené vylučuje právomoc ústavného súdu sa meritórne relevantnou časťou ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti napadnutému rozsudku krajského súdu, zaoberať (obdobne IV. ÚS 468/2018, IV. ÚS 503/2021).

16. Vzhľadom na už uvádzané skutočnosti ústavný súd ústavnú sťažnosť smerujúcu proti napadnutému rozsudku krajského súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.3. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

17. Ústavný súd sa oboznámil s obsahom uznesenia najvyššieho súdu, ktorým rozhodol o sťažovateľom podanom dovolaní, ktorého prípustnosť odôvodnil § 420 písm. f) a § 421 CSP, avšak bez špecifikácie otázky, ktorá mala byť v dovolacom konaní zodpovedaná.

18. K argumentácii sťažovateľa, ktorá sa, čo sa týka obsahu, v podstate zhodovala s argumentáciou predloženou v jeho ústavnej sťažnosti, najvyšší súd vo svojom uznesení v podstatnom uviedol:

a) Súdny nižšieho stupňa na základe rozsiahleho v predmetnej veci vykonaného dokazovania vyvodili správne skutkové i právne závery. Najvyšší súd sa nestotožnil s námietkou sťažovateľa týkajúcou sa nedostatočného odôvodnenia rozsudku krajského súdu. S prihliadnutím na obranu sťažovateľa poukázal predovšetkým na to, že v konaní nebolo preukázané, že žalovaná bola zmluvnou stranou uzavretej zmluvy o pôžičke (v tejto súvislosti poukázal na výpoveď svedka prítomného pri spísaní zmluvy o pôžičke, ktorý potvrdil, že žalovaná nebola prítomná na rokovaní o tejto zmluve, vyhlásenie žalobcu o požičaní financií iba sťažovateľovi, ďalej na výpoveď žalovanej, z ktorej vyplýva, že o pôžičke nevedela a nesúhlasila by s ňou z dôvodu splácania ďalších dlhov v danom čase, a aj vyhlásenie viacerých príbuzných žalobcu a sťažovateľa predložené v konaní o pôžičke poskytnutej iba sťažovateľovi). Najvyšší súd taktiež vo vzťahu k námietkam sťažovateľa poukázal na závery súdov, podľa ktorých zmluvou o zriadení záložného práva nemohla žalovanej vzniknúť povinnosť zo zmluvy o pôžičke uzavretej sťažovateľom,

a taktiež poukázal na skutočnosti odporujúce jeho tvrdeniu o uznaní dlhu žalovanou v konaní predloženou listinou, ktorá podľa súdov neobsahovala zákonné náležitosti písomného uznania dlhu žalovanou. Najvyšší súd ďalej poukázal na správnosť záveru krajského súdu, podľa ktorého ani zaslanie finančných prostriedkov na spoločný účet sťažovateľa a žalovanej nepreukazuje uzavretie dotknutej zmluvy žalovanou. Prípadné použitie finančných prostriedkov na spoločný majetok žalovaných pritom tiež nie je dôkazom o uzavretí zmluvy o pôžičke obomi žalovanými. V závere najvyšší súd konštatoval, že súdy nižšieho stupňa sa dostatočne a vyčerpávajúco vysporiadali s námietkami sťažovateľa a prípustnosť dovolania nie je preto možné založiť na dôvode vyplývajúcom z § 420 písm. f) CSP. V tejto časti preto dovolanie odmietol.

b) K sťažovateľovej námietke prípustnosti dovolania podľa § 421 CSP najvyšší súd uviedol, že sťažovateľ v dovolaní tento dôvod nijako nekonkretizoval a ani z obsahu jeho dovolania ho nebolo možné vyvodiť. Najvyšší súd preto uzavrel, že dovolací dôvod nebol žalovaným vymedzený spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP, a preto jeho dovolanie odmietol.

19. Ústavný súd sa so závermi uznesenia najvyššieho súdu v zásade stotožňuje. Podstatou konania pred ústavným súdom je posúdenie, či všeobecné súdy v konaní správne interpretovali a aplikovali príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka týkajúce uzavretia záväzkových vzťahov, resp. realizácie právnych úkonov, a či aplikáciou týchto ustanovení v preskúvanom konaní napadnutými rozhodnutiami nezasiahli do sťažovateľom označených práv, a taktiež posúdenie, či uznesenie najvyššieho súdu a rozsudok krajského súdu netrpia nedostatkom odôvodnenia.

20. V súvislosti s argumentáciou sťažovateľa ústavný súd poukazuje na to, že platobný rozkaz je rozhodnutie vo veci samej, ktoré je vydané bez vyjadrenia žalovaného (len na základe skutočností, tvrdých žalobcom a ním predložených listinných dôkazov), bez nariadenia pojednávania či vykonania dokazovania v tzv. skrátrenom konaní. Keďže v skrátrenom konaní žiadne dokazovanie neprebíha, nemôžu byť potom ani skutočnosti, na základe ktorých bol platobný rozkaz vydaný, považované za automaticky preukázané v inom hoc súvisiacom konaní, a to iba z toho dôvodu, že sa žalovaná strana v konaní, v ktorom bol platobný rozkaz vydaný, nebránila, t. j. nepodala odpor, resp. nevyužila prostriedky procesnej obrany.

21. Inak povedané, samotný právoplatný platobný rozkaz okrem splnenia procesných podmienok na jeho vydanie môže sám osebe preukazovať iba fakt, že žalovaná strana v rámci dotknutého konania z dôvodov známych iba jej nevyužila svoje procesné právo podať odpor a brániť sa proti uplatnenému nároku. Táto skutočnosť však sama osebe v preskúvanom konaní, v ktorom je nárok žalobcu založený na identickom titule, nemôže preukázať oprávnenosť nároku žalobcu voči žalovanej.

22. V súlade s § 558 Občianskeho zákonníka pokiaľ má mať uznanie dlhu zamýšľané právne účinky, je potrebné, aby dlžník písomne uznal, že zaplatí svoj dlh určený čo sa týka dôvodu a výšky. Ústavný súd nenašiel svojvôľu ani v závere najvyššieho súdu, ktorým poukázal na to, že určenie právneho dôvodu dlhu je obligatórnym znakom uznania dlhu ako jednostranného právneho úkonu a z dôvodu absencie špecifikácie právneho dôvodu dlhu v listine písanej žalovanou v rámci preskúvaného konania (v ktorej hovorí iba o svojej morálnej povinnosti), túto listinu po obsahovej stránke pre jej neurčitosť nemohol považovať za platný právny úkon spĺňajúci náležitosti písomného uznania dlhu zo strany žalovanej.

23. Z uvedeného je podľa ústavného súdu zjavné, že uzneseniu najvyššieho súdu nemožno vyčítať žiadnu svojvoľnosť či nedostatočnosť. Podľa ústavného súdu najvyšší súd poskytol sťažovateľovi dostatočnú odpoveď na jeho námietky týkajúce sa preukázania zviazanosti žalovanej z dotknutej zmluvy o pôžičke. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že argumentácia najvyššieho súdu v napadnutom uznesení zodpovedá zneniu ustanovení Občianskeho zákonníka upravujúcich záväzkové vzťahy (zmluvu o pôžičke) i podmienky právneho úkonu uznania dlhu, jeho závery nemožno považovať za arbitrárne či svojvoľné, a tak z ústavného hľadiska za neospravedliteľné a neudržateľné, ktoré by mali za následok porušenie uvedených práv sťažovateľa. Na okraj veci ústavný súd poznamenáva, že inštitút manželstva umožňuje aj len jednému z manželov dosiahnuť záväzkovoprávny vzťah, a z tohto dôvodu druhý z manželov preto nemá pasívnu legitímáciu v prípadnom súdnom spore. Iná vec je relevancia a prihliadanie na pôžičku uzavretú len jedným z manželov v prípadnom konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov či uspokojenie veriteľa v zásade aj z majetku v BSM. Na týchto záveroch nič nemení ani prípadné rozhodnutie súdu v inom konaní, ktorým sa uloží povinnosť plniť aj manželovi, ktorý zmluvu neuzavrel, keďže súdy v zásade vychádzajú z formálnej (nie materiálnej) pravdy a pri nedostatku obrany považujú tvrdenia žaloby za nesporné. Na okraj veci ústavný súd poznamenáva, že v prípade prípadného solidárneho záväzku nejde o nerozlučné procesné spoločenstvo ale samostatné, keď jeden zo solidárne zažalovaných účastníkov konania nie je bez ďalšieho oprávnený na úkony za iného účastníka konania vrátane opravných prostriedkov s cieľom ovplyvniť výsledok sporu aj vo vzťahu k tomuto inému účastníkovi konania. Najtypickejším vyjadrením tohto stavu je podanie odporu len niektorým zo solidárne zažalovaných účastníkov konania a kedy platobný rozkaz nadobudne právoplatnosť vo vzťahu k tomu z nich, ktorý odpor nepodal.

24. Pozornosti ústavného súdu neušiel ani bod 22 napadnutého uznesenia (nesprávne uvedenie označenia zákonného ustanovenia o prípustnosti dovolania vedie k odmietnutiu dovolania), ktorý celkom zjavne odporuje nielen judikatúre ústavného súdu (I. ÚS 51/2020, III. ÚS 76/2021), ale je v rozpore aj so známym rozhodnutím veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu (uznesenie č. k. 1VOBdo/2/2020 z 27. apríla 2021, bod 36.2). Sám osebe však tento právny záver s ohľadom na bod 21 napadnutého uznesenia nebol spôsobilý narušiť ústavnú komformnosť napadnutého uznesenia.

25. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. októbra 2023

Robert Šorl
predseda senátu